

ΔΟΜΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ	Η αναζήτηση της αρχαιολογικής μαρτυρίας. Πώς το χώμα γίνεται ιστορία. Μέθοδοι, θεωρία και πρακτικές.
ΤΥΠΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ	Θεωρητική
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	36

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ

Σκοπός του μαθήματος είναι η παροχή θεωρητικής κατάρτισης στο αντικείμενο των αρχαιολογικών ερευνητικών μεθόδων, ώστε οι συμμετέχοντες, σε συνδυασμό με την αρχαιολογική γνώση, να είναι σε θέση να συμμετέχουν αποτελεσματικά σε αρχαιολογικές έρευνες πεδίου.

Στόχος της θεματικής ενότητας είναι η παρουσίαση των κυριότερων μεθόδων προσέγγισης της αρχαιολογικής μαρτυρίας, μέσω της εξοικείωσης των συμμετεχόντων α) με τα κυριότερα είδη ανασκαφής, β) με τις κυριότερες πρακτικές και μεθόδους της ανασκαφικής έρευνας, γ) με τα στάδια της αρχαιολογικής έρευνας, από το προπαρασκευαστικό στάδιο μέχρι την μετανασκαφική οργάνωση και αξιοποίηση των δεδομένων.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ

Θεωρητικό Μέρος

1. Οι αρχαιολογικές ερευνητικές μέθοδοι

1. Ορισμός της αρχαιολογικής μαρτυρίας. Πως τα κάθε είδους υλικά κατάλοιπα της ανθρώπινης δραστηριότητας του παρελθόντος (αντικείμενα, κατασκευές κτίσματα και οικοδομημένα) μετατρέπονται από τον αρχαιολόγο σε αρχαιολογική μαρτυρία.

- Τα είδη των ανασκαφών.
- Το προκαταρκτικό στάδιο έρευνας (προανασκαφικό στάδιο). Επιφανειακή έρευνα, τηλεπισκόπηση, αεροφωτογράφιση, μαγνητομετρία και γεωφυσική διασκόπηση. Δημιουργία ερευνητικής ομάδας. Εργαλεία και όργανα.
- Τεχνικές ανασκαφής (οριζόντια και κάθετη). Ο ανασκαφικός κάρναβος (grid system). Ειδικές περιπτώσεις (ανασκαφές ταφικών συνόλων, κτιρίων, τύμβων, ανασκαφή σε αστικό χώρο).
- Η έννοια της στρωματογραφίας. Η απόθεση υλικών καταλοίπων της ανθρώπινης δραστηριότητας στο έδαφος. Παράγοντες διάπλασης και παράγοντες μετάπλασης της αρχαιολογικής μαρτυρίας.
- Απόλυτη χρονολόγηση, σχετική χρονολόγηση.

- f. Η ανασκαφική τεκμηρίωση. Ημερολόγια. Κατάλογοι ευρημάτων. Ταξινόμηση. Φωτογραφία. Ανασκαφικά σχέδια. Δειγματοληψίες και εργαστηριακές αναλύσεις.
- g. Το μετανασκαφικό στάδιο της έρευνας. Η επεξεργασία των δεδομένων τεκμηρίωσης. Καταγραφή. Φωτογράφιση. Σχεδίαση. Η ψηφιοποίηση. Δημιουργία βάσεων δεδομένων. Η δημιουργία ανασκαφικού αρχείου. Ο συσχετισμός των στοιχείων και η μελέτη-δημοσίευση.
- h. Οργάνωση αρχαιολογικών αποθηκών.
- i. Η προστασία του ανασκαφικού χώρου: στέγαστρα, στερέωση, αντιστήριξεις, αναστήλωση.

2. Ενάλια αρχαιολογία

2.1 Ο άνθρωπος και η κατάδυση.

- 2.1.2 Ιστορία της κατάδυσης (σύντομη παρουσίαση της εξέλιξης της κατάδυσης).
- 2.1.3 Φυσιολογία της κατάδυσης.
- 2.1.4 Τεχνικές καταδύσεων και αρχαιολογική έρευνα.

2.2 Υποβρύχια αρχαιολογική έρευνα.

- 2.2.1 Αντικείμενο έρευνας (ναυάγια, καταποντισμένοι οικισμοί, λιμενικά έργα, νομοθεσία).
- 2.2.2 Ιστορία της υποβρύχιας αρχαιολογικής έρευνας.
- 2.2.3 Υποβρύχια ανασκαφή (τρόποι ανασκαφής, τεχνικά μέσα, φωτογράφιση, αποτύπωση, επιτόπου συντήρηση).

2.3 “Key studies” δύο υποβρυχίων ανασκαφών.

- 2.3.1 Παρουσίαση παράκτιας ανασκαφής λιμενικών / κτηριακών εγκαταστάσεων (π.χ. αρχαίο λιμάνι Κύθου).
- 2.3.2 Παρουσίαση ανασκαφής ναυαγίου (π.χ. ανασκαφή ναυαγίου ΜΕΝΤΩΡ).

3. Σπηλαιολογική αρχαιολογική έρευνα

3.1 Εισαγωγή στο σχηματισμό και τη χρήση των σπηλαίων.

- 3.1.1 Διαδικασία σχηματισμού των σπηλαίων-χαρακτηριστικά και ιδιότητες που ευνοούν τη χρήση τους.
- 3.1.2 Χρήση των σπηλαίων από τα ζώα και τον άνθρωπο.
- 3.1.3 Διαχρονική χρήση των σπηλαίων-ο μύθος του «Ανθρώπου των σπηλαίων».

3.2 Τα σπήλαια ως πηγές της αρχαιολογικής μαρτυρίας.

3.2.1 Τρόπος σχηματισμού της επίχωσης. Σχηματισμός των στρωμάτων και εναπόθεσης των πολιτιστικών καταλοίπων.

3.2.2 Το προστατευτικό περιβάλλον των σπηλαίων ως παράγων που ευνοεί τη σύρευση επιχώσεων και τη μακρόχρονη διατήρησή τους.

3.2.3 Παράγοντες διατήρησης και διάβρωσης των αποθέσεων και της αρχαιολογικής μαρτυρίας.

3.2.4 Φυσικές και ανθρωπογενείς επιχώσεις - γεωλογικά και αρχαιολογικά στρώματα.

3.2.5 Οι επιχώσεις των σπηλαίων ως βιβλία της ιστορικής μνήμης.

3.3 Η ανασκαφική διερεύνηση των σπηλαίων.

3.3.1 Το ξεφύλλισμα και η ανάγνωση της «επίχωσης-βιβλίου»- Διαβάζοντας τις διαδοχικές στρώσεις του παλίμψηστου.

3.3.2 Προσαρμογή της ανασκαφικής μεθόδου ανάλογα με τις επιδιώξεις της έρευνας και τις προσφερόμενες συνθήκες

3.3.3 Παραδείγματα αρχαιολογικών επιχώσεων από διάφορες εποχές

3.3.4 Επιφανειακή έρευνα, δοκιμαστική τομή, βαθιά δοκιμαστική τομή, οριζόντια ανασκαφή

3.3.5 Εναέριος κάνναβος-ανασκαφικά εργαλεία

3.3.6 Τεκμηρίωση: ημερολόγιο-καταγραφή ευρημάτων – αποτύπωση

3.3.7 Επεξεργασία - μέθοδοι διαλογής των προϊόντων της ανασκαφής

3.3.8 Επιστημονική αξιοποίηση των ευρημάτων

3.3.9 Παραδείγματα ανασκαφών σε σπήλαια

4. Αρχαιολογικές εργασίες σε δημόσια έργα

4.1 Ο ρόλος του αρχαιολόγου και τα είδη της αρχαιολογικής εργασίας: το γραφείο και το πεδίο. Η σημασία της αρχαιολογικής επίβλεψης σε δημόσια τεχνικά κοινωφελή έργα.

4.2 Αρχαιολογική εποπτεία δημόσιων τεχνικών έργων υποδομής και case studies.

5. Αρχαιολογικές εργασίες σε έργα αναστήλωσης και ανάδειξης αρχαιολογικών μνημείων

5.1 Η σημασία της αρχαιολογικής επίβλεψης σε έργα αναστήλωσης.

5.2 Αρχαιολογική εποπτεία σε έργα αναστήλωσης / ανάδειξης αρχαιολογικών μνημείων και case studies.

6. Πρώτες σωστικές επεμβάσεις στην ανασκαφή

6.1 Οι ιδιαιτερότητες των ανασκαφικών υλικών και τα πρώτα σωστικά μέτρα για τη διάσωσή τους κατά την ανασκαφή.

6.2 Ο ρόλος του συντηρητή αρχαιοτήτων και έργων τέχνης

Εργαστηριακό Μέρος

Δεν περιλαμβάνεται

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μετά το τέλος της θεματικής οι συμμετέχοντες θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες των διαφόρων ειδών ανασκαφικής έρευνας, με έμφαση στην ενάλια, τη σπηλαιολογική και τη σωστική ανασκαφή στο πλαίσιο δημοσίων έργων.
- Να κατανοούν, να επιλέγουν και να εφαρμόζουν τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται σε όλα τα στάδια των διαφόρων ειδών αρχαιολογικής ανασκαφής, από το προανασκαφικό στάδιο μέχρι την ολοκλήρωση του αρχαιολογικού έργου.
- Να διαθέτουν τις ειδικές δεξιότητες για να μπορέσουν σε συνδυασμό με την αρχαιολογική γνώση να λάβουν μέρος σε έρευνες πεδίου.
- Να τεκμηριώνουν σωστά τα αρχαιολογικά δεδομένα.
- Να συσχετίζουν, να ταξινομούν, να αναλύουν, να μελετούν και να ερμηνεύουν τα ανασκαφικά δεδομένα.
- Να αποκτήσουν βασικές γνώσεις σχετικά με την οργάνωση αρχείων ανασκαφικής τεκμηρίωσης.
- Να ενημερωθούν για τις ιδιαιτερότητες των κάθε είδους ανασκαφικών υλικών και τις δυνατότητες πρώτων σωστικών μέτρων και διάσωσής τους κατά την ανασκαφή.